

Máthé Réka Zsuzsánna

Hogyan kapcsolódnak a gazdasági tényezők és az európai parlamenti választások egymáshoz?

Kedvezőtlen gazdasági körülmények között a szavazók hajlamosak lehetnek megvonni korábbi támogatásukat, ám ez nem minden esetben igaz. Hosszú évtizedeken át az európai parlamenti választások arányaiban kevés uniós állampolgár figyelmét kötötték le: átlagban az uniós állampolgárok kevesebb mint fele ment el szavazni.¹ Természetesen ez az arány eltérő az egyes országok között, így például Luxemburgban a választók több mint 80%-a járul az urnák elé. Ezzel szemben, ha a szlovák polgárok részvételének többéves átlagát számoljuk, még 17%-uk sem fáradt el az urnákhoz. Kivételt képezett a 2019-es év, amikor is az uniós szavazók korábbi szokásaikhoz képest rekordmértékben szavaztak, vagyis több mint felük elsétált az urnákhoz.

A 2019. évi EP-választások során tapasztalt relatív magas részvételi arány arra enged következtetni, hogy az uniós állampolgárok egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítanak az Európai Uniónak, valamint azoknak a közpolitikai döntéseknek, amelyeket szupranacionális szinten hoznak meg. Ilyen például a 2015-ös migrációs válság, amely miatt az Európai Unió és egyes intézkedései rendkívül közel kerültek az uniós polgárokhoz.

A politikai okokon túlmenően azonban gyakran a gazdasági tényezők is befolyásolják a szavazók döntéshozatalát. Az elmúlt öt év ilyen szempontból rendkívül eseménydús volt. Röviddel az új választások következtében megalkult intézményi struktúrák kiépítése után a Covid-19 Európában is terjedni kezdett. Az uniós intézmények hamarosan a járvány kezelésével és a közös uniós vakcinabeszerezéssel voltak elfoglalva, illetve a járvány miatt kialakult gazdasági károkat igyekeztek különböző eszközökkel enyhíteni, mint például a Stabilitási és Növekedési Paktum szabályainak időszakos felfüggesztése vagy a SURE csomag bevezetése, amelynek célja a rövid távú munkavállalási programok kiadásainak finanszírozása volt. Mindezek az intézkedések számos uniós vállalkozást és azok alkalmazottjait érintették már rövid távon is. Ám a minden eddigi uniós makrogazdasági döntésnél fontosabb lépés a közös

¹ Részvételi arány 2024.

adósságvállalás elfogadása volt, amelyet sokak az európai hamiltoni pillanatnak neveztek. A döntés valóban hosszú évtizedekre meghatározza majd a tagállamok egymáshoz, valamint az EU-hoz való viszonyát.

A pandémia okozta gazdasági nehézségek viszonylagos leküzdése után, 2022-ben az EU újabb gazdasági sokkhatást ért meg, amikor az orosz–ukrán háború következtében hirtelen levált az olcsó orosz energiahordozókról. Ennek következtében az EU-ban rekordmagasságú, 8%-ot meghaladó inflációs ráta alakult ki.² Ugyancsak az orosz–ukrán háború egyik következménye, hogy az EU és legfontosabb kereskedelmi partnere, Kína között egyre feszültebb a kapcsolat, és egyre több kereskedelmi korlátozást vetnek ki egymás ellen. Egyelőre kevésbé lehet érezni a feszültségből származó gazdasági hatásokat, ám várható, hogy az EU számára kritikus fontosságú nyersanyagok ára rendkívül megemelkedik, ami viszont az EU versenyképességét még inkább csökkenti.

Mindezek után felmerül a kérdés, hogy az elmúlt évek gazdasági nehézségei milyen mértékben és hogyan befolyásolhatják az uniós választópolgárok preferenciáit, valamint szavazati hajlandóságát.

Figyelembe véve, hogy az EP-választást gyakran másodrendű választásnak tekintik, egy tanulmány azt tesztelte, hogy a 2005-ös és a 2009-es választások során mennyire volt lényeges tényező a gazdasági megfontolású szavazás.³ Az eredmények arra utalnak, hogy az EP-választások legalább részben „gazdasági népszavazások”, vagyis a tagállamok gazdasági helyzetéről és a kormányok felelősségvállalásáról szóló visszajelzések. Ugyanakkor a gazdasági szavazatok leadása kontextusfüggő. 2004-ben a gazdasági szavazatok nagyobb arányban voltak jelen, mint a pénzügyi világválságot követő 2009-es európai parlamenti választáson. Ez utóbbi esetében a választópolgárok nem közvetlenül és személyesen tették felelőssé kormányukat a pénzügyi és gazdasági világválságért. A gazdasági visszaesést többnyire külső hatásnak tekintették, és tartózkodtak a visszamenőleges gazdasági szavazástól. Mindez azt hangsúlyozza, hogy a választók képesek valódi jelzéseket kivonni a valós gazdasági fejleményekből.

Ehhez hasonló eredményre jutott egy másik kutatás is, amely a 2009-es és a 2014-es európai parlamenti választásokat vizsgálta.⁴ Összességében a gazdaságról alkotott választói értékelések befolyásolták a szavazatválasztást: a gazdasági helyzetet jónak ítézők a hivatalban lévő adminisztrációra szavaztak,

² Statista 2024.

³ BARTKOWSKA-TIEMANN 2011.

⁴ OKOLIKJ-QUINLAN 2016.

míg akik ezt rosszabbnak minősítették, ellene. A gazdaság megítélése számított 2014-ben, ám a szavazásra gyakorolt hatása attól függött, hogy a választók mekkora felelősséget tulajdonítottak a kormánynak azért a gazdasági teljesítményért, amelyet tapasztaltak. Továbbá minél nagyobb felelősséget ruháztak a kormányra, és minél jobbak voltak a gazdasági körülmények, annál valószínűbb volt, hogy a választók a kormány pártjára szavaztak.

Összegezve: a gazdasági helyzet számít a választók számára, ám csak abban az esetben befolyásolja a szavazati preferenciát, ha a negatív hatást a kormánynak tulajdonítják. Bár az elmúlt öt év gazdasági szempontból számos kihívás elé állította az uniós polgárokat, a fentiek alapján nem várható, hogy a választópolgárok a tapasztalt nehézségeket lényegesen kormányuknak tulajdonítanák, és büntetnék azt.

Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az EP-választások tétje jelenleg magasabb, mint az előző években volt. Az egyre növekedő geopolitikai és kereskedelmi feszültségek miatt rendkívül fontos, hogy a megalakuló intézmények, így az újonnan megalakuló Bizottság is milyen prioritásokat fogalmaz meg a jelenlegi Bizottság politikáihoz képest. A széttagoltabb Európai Parlament esetében bonyolultabb döntéshozatali mechanizmusokra számíthatunk, amelyek várhatóan lassítják a jogalkotási folyamatokat. Mi több, az uniós választási ciklusok során több tagállamban is átalakulhatnak nemzeti politikai döntéshozatali mechanizmusok. Végül, de nem utolsósorban az EP-választások egy esetleges újabb közös adósságfelvételi döntés kialakításában is lényeges szerepet játszhatnak, valamint a lassan napirendre kerülő új, többéves költségvetési ciklus kialakításában fognak dönteni. Mindezek a tényezők évtizedekre meghatározhatják az Európai Unió gazdasági, társadalmi és szociális képét.

2024. június 6.

Felhasznált irodalom

- BARTKOWSKA, Monika – TIEMANN, Guido (2011): *The Economy and the Vote in EP Elections. A Comparative and Dynamic Perspective*. 2011. március 2. Online: <https://aei.pitt.edu/52093/1/BARTKOWSKA.pdf>
- Inflation Rate in the European Union and the Euro Area from 2019 to 2029 (2024). *Statista*, 2024. április. Online: <https://statista.com/statistics/267908/inflation-rate-in-eu-and-euro-area/>

OKOLIKJ, Martin – QUINLAN, Stephen (2016): Context Matters: Economic Voting in the 2009 and 2014 European Parliament Elections. *Politics and Governance*, 4(1), 145–166. Online: www.cogitatiopress.com/politicsandgovernance/article/view/458

Részvételi arány (2024). *Európai Parlament*. Online: <https://results.elections.europa.eu/hu/reszveteli-arany/>